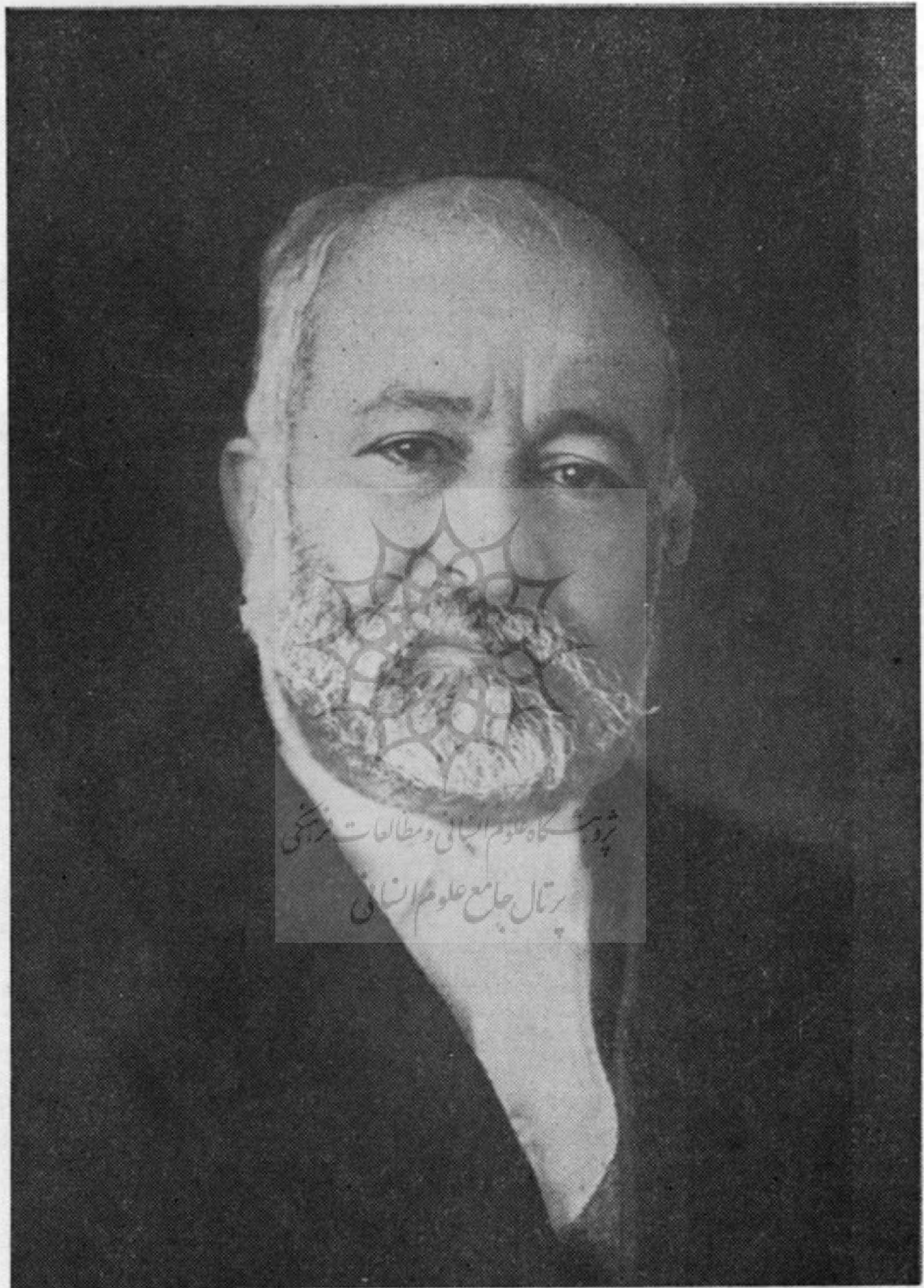

بزرگان

استاد سخن شاهزاده محمد هاشم میرزا افسر فرزند مرحوم شاهزاده دانشمند نورالله میرزای جناب متخلص به نوری پسر محمد اسمعیل میرزا پسر محمد رضا میرزا متخلص به افسر پسر خاقان فتحعلی شاه قاجار معظم له در ۲۱ محرم ۱۲۹۷ هجری قمری در سبزوار با بعرضه وجود نهاده و علوم ادبی - ریاضی - فلسفی - فقه - اصول را نزد مرحوم آقا میرزا اسمعیل افتخارالحکماء (از بزرگان فلاسفه و مهمترین شاگرد استادالحکماء حاج ملاهادی سبزواری معروف متوفی در سال ۱۳۴۴ هجری) و شاهزاده جناب یندر خود تحصیل و چند سال هم از محضر حجة الاسلام آقای حاج میرزا حسین مجتهد سبزواری مد ظله استفاده نموده پس از اتمام تحصیلات در ایام جوانی بواسطه وسعت مشرب و علو نظر وارد عرصه پرخطر آزادیخواهی و مبارزه با حکومت و رژیم استبداد شده و بر اثر مخالفت با حکام جور در سال ۱۳۲۰ بحالت اجبار از سبزواری عازم مشهد مقدس گردیده در این شهر تحت نظر اولیای امور وقت متوقف تا آوازه مشروطیت در ایران بلند شده و معظّم له اقدامات و عملیاتی نمودند که بالاخره بسعایت آصف الدوله شاهسون از طرف دولت امروز حکم شد در ایران نمائنده و بخارجه بروند ناچار در سال ۱۳۲۳ از ایران بخارجه مسافرت و مدتی در ترکستان و قفقاز بسر برده (اشعار مؤثر و حزن انگیزی که بمناسبت آوارگی از وطن عزیز در آن اوقات سروده اند آثار جذاب و مهمیجی است که در صورت دسترسی بانها در شمارهای آینده خواهیم نگاشت) تا قدری افق سیاست ایران روشن تر شده از خارجه بایران مراجعت و شدیداً وارد جریان انقلابات سیاسی شده در تاسیس انجمن ها و مجامع مختلفه

سیاسی مشهود و سبزوار شرکت نموده زحمانی در راه نشر عقیده و افکار آزادی خواهی خویش متحمل گردیدند تا پس از واقعهٔ توپ بندی مجلس و رفع استبداد صغیر از مملکت ، برای اولین مرتبه بوکالت دارالشورای ملی انتخاب و عازم طهران شدند (۱۳۲۷ هجری) و با این مرتبه هفتمین دوره است که بنیابندگی مجلس شوری برگزیده و مبعوث گردیده اند - در سال ۱۳۳۰ معظم له بریاست معارف و ارفق و فرائد عامه و تجارت خراسان منصوب و ادارات فوق الذکر را در خراسان تاسیس نمودند و نیز از سال ۱۳۳۶ تا ۳۸ سمت مدنی العمیری استیضاف خراسان مشغول خدمت بودند - بگمرتبهٔ دیگر هم ایشان دچار فشار و تبعید گردیده و آن در سال مهاجرت بود که دولت تزار روسیه اوقف شاهزاده را در خراسان مخالف خود دیده تبعید ایشانرا جدا خواستار و ایشان از مشهد بطهران مهاجرت اختیار و پس از یکسال بمشهد مراجعت کردند .

زندگی ادبی حضرت افسر از بدایت عمر شروع و از ده سالگی بانشاد اشعار پرداخته و در چهارده سالگی بختگی و مدانت کلام بجائی رسید که اشعار ایشان قابل خواندن و روایت در محافل ادبی شده معروفیت معظم له از آن موقع شروع میگردد ایکن از موقعیکه وارد انقلابات سیاسی واجتماعات شدند تقریباً از سرودن اشعار باز مانده و در طول مدت ده سال کمتر اثر شعری از قریحهٔ تابندی ایشان بروز میکند (مگر بعض قطعات سیاسی) پس از این مدت دراز که باز فراغت بیشتری برای طبع حاصل میگردد شروع بانشاد منظومات عالییه آثار مهمی که از نظر اجتماع و فلسفه بسی گرانبها است نموده اند و تاکنون که در حدود ۵۲ سال از عمر شریف ایشان میگذرد چند هزار بیت غزل و قطعه و رباعی سروده اند که همه از نقطه نظر ادب بسیار

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

ادیب دانشمند معظم شاهزاده افسر نماینده محترم دارالشورای ملی رئیس انجمن ادبی ایران

ممتاز است لیکن آنچه خود معظم له آنرا شعر با تمام معنی یعنی شعر
دنیا پسند و قابل ترجمه میدانند هزار بیت است و حقا همین مقدار مختصر اشعار
يك موقعیت عظیم و مرتبه بلندی در ادب و حکم نصیب ایشان نموده که ابدی
نمودن نامی ایشان در طراز اول ادبای مشرق زمین سزاوار ساخته است -
تاسیس انجمن مهم دانشکده و انجمن ادبی ایران که در طهران و مرکز رسمی
ادبی مملکت بشمار رفته و دو سال است بریاست حضرت افسر اداره میشود
از خدمات مهم ادبی و خماسی نوین از ابداعات ایشان در ادبیات است .
شاهزاده افسر در ادبیات ، يك ادیب و فیلسوف عالی مرتبه و در
سیاست ، يك مرد سیاسی بزرگ و در دوستی ، يك دوست صمیمی صدیق و مهربانی است
و هر يك از این خصوصیات و مزایا که در یک نفر باشد کافی است که او را
مورد احترام يك جامعه و ستایش دوستانش قرار دهد .
اشعار شاهزاده افسر دارای مضامین بکر و افکار تازه و روح فلسفی
و اخلاقی و طرز نوینی است که خیلی جالب توجه میباشد تا کنون يك بیت
مدح یا ذم کسی ننموده و بیشک از این دوستان اشعار که لکة سیاسی بر چهره
زیبای ادبیات ما است متنفران او را گویند گمان مدبحه و هجا مذمت و انتقاد
مینمایند از اقسام سخن فقط قطعه و رباعی و غزل مایل و معتقدند که باید
شعر را موجز و مختصر و با عبارات متناسب گفت که همه کس خوانده بجا فظه بسپارد و کل
کننده نباشد بنا بر این بقصیده و سمط یا مثنوی و قطعات طولانی نپرداخته اند .
آثار ادبی ایشان در اکثر جرائد و مجلات بوده حتی بعضی بزبانهای خارجی
ترجمه شده است و در دوره ما شاهزاده نخستین شاعری میباشد که آثارشان
از شرق بغرب سرایت و بزبانهای خارجی نقل گردیده است .